

Accountantsverslag 2018

Gemeente Helmond

6 juni 2019

Aan de gemeenteraad van:
de gemeente Helmond
Postbus 950
5700 AZ HELMOND

Onderwerp:
Accountantsverslag 2018

Datum:
6 juni 2019

Ons kenmerk:
3114735790/2019.068972/TMO

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2018 van de gemeente Helmond. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2018 van de gemeente Helmond.

De jaarrekening 2018 van de gemeente Helmond geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2018 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Helmond. De controle van de jaarrekening is nagenoeg afgerond. De term 'nagenoeg' is gebruikt, omdat de controle pas definitief is beëindigd na het afgeven van de controleverklaring. Afgifte van deze verklaring kan volgens onze beroepsregels pas plaatsvinden nadat de jaarrekeningcontrole inclusief de onafhankelijke interne-kwaliteitsreview volledig is afgerond.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 3 december 2018 en ons auditplan 2018 van 23 januari 2019. Wij zijn voornemens om – onder voorbehoud van de finale afronding van de jaarrekeningcontrole inclusief onafhankelijke interne-kwaliteitsreview – bij de jaarrekening 2018 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid af te geven.

Wij bespreken onze bevindingen met het auditcomité

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met het auditcomité op 13 juni 2019 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de gemeentesecretaris, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie. Tevens hebben wij op 3 juni 2019 onze bevindingen toegelicht in het college.

Graag bedanken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, mei 2018' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.

Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2018	4
Inleiding	11
De financiële positie van uw gemeente	15
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	20
Interne beheersing	30
Overige aangelegenheden	33
Bijlagen	36

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Belangrijkste bevindingen

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie voor de in korte termijn gerealiseerde vooruitgang in de interne beheersing.

De controle van de jaarrekening 2017 bleek een zeer intensief proces. Het college heeft er alles aan gedaan dit proces te verbeteren voor de jaarrekeningcontrole van 2018 en is hier ook in geslaagd.

In tegenstelling tot voorgaand jaar was er bij aanvang van de jaarrekeningcontrole een conceptjaarrekening en een grotendeels gereed balansdossier. Dit heeft er enerzijds toe geleid dat de controle soepeler is verlopen en anderzijds dat het aantal correcties voortkomend uit de jaarrekeningcontrole fors lager is dan voorgaand jaar.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2018 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot verbetering van uw interne beheersing:

- **Kennis en cultuur:** Op basis van de uitgevoerde controle constateren wij dat er organisatiebreed een sterke wil bestond om de jaarrekeningcontrole 2018 een soepeler proces te maken dan voorgaand jaar.

Ook zien wij dat er is geïnvesteerd in kennis van medewerkers middels externe cursussen alsook 'training on the job'. Tegelijkertijd constateren wij dat kennis van medewerkers nog verdere verbetering vereist. Om te komen tot voorliggende jaarrekening is in hoge mate gesteund op ingehuurde expertise waarbij wel aandacht is besteed aan de ontwikkeling van eigen medewerkers door kennisoverdracht.

- **Compliance:** De conceptjaarrekening voldeed aan de daaruit vanuit de verslaggevingsregels (BBV) te stellen eisen.

Bij de controle van de Europese aanbestedingen constateren wij dat er sprake is van een afname van de onrechtmatigheden. Tegelijkertijd is er wel sprake van twee nieuwe onrechtmatigheden.

Een positieve ontwikkeling betreft de kadernota risicomanagement met de daarin opgenomen frauderisicoanalyse.

- **Dossiervorming:** Voor diverse onderwerpen – zoals de grondexploitatie en het sociaal domein – constateren wij dat bij de betrokken medewerkers voldoende kennis en ervaring van het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Position papers als ook aansluitingen op deze onderdelen zijn van voldoende niveau. Wanneer wij de onderbouwingen van de voorzieningen bekijken, waren deze niet in alle gevallen op de juiste wijze bepaald en onderbouwd waardoor correcties op de conceptjaarrekening noodzakelijk bleken.
- **IT-omgeving:** Uit de in opdracht van het college uitgevoerde IT-audit op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in general IT-controls. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles.
- **Control:** Uit de jaarrekening blijkt dat er tussen de – gewijzigde - begroting en realisatie sprake is van forse verschillen. Jaarlijks worden positieve resultaten behaald. Dit kan wijzen op structurele ruimte in de begroting.

Daarnaast merken wij op dat er reeds stappen zijn gezet in het vormgeven van projectcontrol. Het vormgeven van een formeel proces rondom projectcontrol zal hierbij een volgende stap zijn.

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Getrouwheid en rechtmatigheid	<ul style="list-style-type: none">• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid.• Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 3,7 miljoen respectievelijk € 11,1 miljoen.
Financiële positie	<ul style="list-style-type: none">• Financiële positie ultimo 2018 is licht afgenomen ten opzichte van 2017.• Het weerstandsvermogen bedraagt € 72,3 miljoen. Dit weerstandsvermogen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 43,1 miljoen.
Interne beheersing	<ul style="list-style-type: none">• Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de gemeente Helmond ook in 2018 een groot aantal memoriaalboekingen (correctieboekingen) maakt. Met ingang van 2018 controleert het afdelingshoofd Financiën de memoriaalboekingen die hem worden aangeleverd. Binnen het nieuw vormgegeven proces wordt echter niet afgedwongen dat iedere boeking wordt gecontroleerd. Dit proces dient nader vorm te worden gegeven waardoor het niet langer mogelijk is dat een individuele medewerker memoriaalboekingen maakt. Uit de controlewerkzaamheden op de memoriaalboekingen in het kader van de jaarrekeningcontrole zijn geen bijzonderheden gebleken.• Wij kunnen niet steunen op de IT-omgeving en hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles.• De toetsing op de effectieve werking van interne-beheersmaatregelen (verbijzonderde controle) is conform interne planning uitgevoerd. Weliswaar nog beperkt gebleven in 2018, mede door het intensieve proces rondom de jaarrekening 2017. Wij adviseren uw college de diepgang van controle op de interne-beheersmaatregelen vanaf 2019 verder te verhogen.
Kwaliteit verslaggeving	<ul style="list-style-type: none">• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2018 en jaarrekening 2017.• De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzakenanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien of te rapporteren?).

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2019

Grondexploitatie

- Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten met betrekking tot grondexploitatie ontwikkelt en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel. Ook hebben wij specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen aannemelijk zijn en consistent zijn gebruikt.
- Ten aanzien van de waardering van Brandevoort II bestaat een hogere dan normale schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid is ontstaan door actuele ontwikkelingen binnen 'HuAd' alsmede door het voorlopig niet verkopen van gronden gelegen bij hoogspanningsmasten. De onderkende onzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op een juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.
- Wij adviseren het college een strategische heroverweging te maken wat betreft de ontwikkeling van Brandevoort II. Als gevolg van de onzekerheden ten aanzien van de ontwikkelingen door 'HuAd' blijven verkopen in 2018 en 2019 achter op eerdere ramingen. Doordat ontwikkelingen 'HuAd' fors vertragen, kan Helmond op dit moment niet optimaal profiteren van de huidige hoogconjunctuur.

Projectbeheersing Glasvezel Helmond B.V. en de Braak

- In het kader van de jaarrekeningcontrole hebben wij de investeringen in het glasvezelproject nader beoordeeld. Onder het glasvezelproject ligt een sluitende businesscase. Deze businesscase laat voor de komende vier jaren een aanloopverlies zien waarna positieve resultaten worden verwacht. De gemeente Helmond heeft reeds € 6,3 miljoen geïnvesteerd in Glasvezel Helmond B.V. en daarnaast is sprake van externe financiers. Op basis van deze businesscase is het de verwachting dat de investering van de gemeente volledig wordt terugontvangen.
- Recentelijk bent u middels de eerste bestuursrapportage geïnformeerd over extra kosten voor de ontwikkeling van sportcampus de Braak voor een bedrag van € 338.000. Gedurende de ontwikkeling van Sportcampus De Braak alsook andere majeure projecten kunnen vergelijkbare ontwikkelingen plaatsvinden die niet eerder zijn voorzien. Wij benadrukken het belang van het vormgeven van een gedegen projectcontrol waarbij de raad periodiek wordt geïnformeerd over de voortgang van de majeure projecten.

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2019

PGB-bestedingen	<ul style="list-style-type: none">Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen leidt tot een onzekerheid in onze controle van € 2,5 miljoen als gevolg van landelijke problematiek.Uw college is voornemens de interne controle op prestatielevering (getrouwheid) en rechtmatige besteding persoonsgebonden budgetten (PGB's) nader vorm te geven om de onzekerheden op (korte) termijn weg te nemen.
EU-aanbesteding	<ul style="list-style-type: none">Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is een aantal afwijkingen gebleken bij diverse aanbestedingen die een totaal van € 2,4 miljoen bedragen.De omvang van de fout inzake de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is lager dan vorig jaar (2017: € 2,6 miljoen). Tegelijk constateren wij dat ondanks het vormgeven van verbeteringen in het inkoopproces sprake is van nieuwe overtredingen van aanbestedingsrichtlijnen. Wij vragen het college te evalueren hoe dit heeft kunnen ontstaan en te analyseren hoe dergelijke overtredingen van wet en regelgeving in de toekomst voorkomen kunnen worden.
Investeringskredieten	<ul style="list-style-type: none">Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden op basis van de kadernota rechtmatigheid is een aantal overschrijdingen van investeringskredieten geconstateerd. De overschrijding bedraagt € 172.000 en wordt beoordeeld als rechtmatigheidsfout.
Jeugdzorgkosten	<ul style="list-style-type: none">In 2018 is een toename in de jeugdzorgkosten waarneembaar wat leidt tot een fors tekort van circa € 4,4 miljoen. Deze tekorten dekt uw gemeente vooralsnog met incidentele middelen en daarnaast is voor de periode 2019-2023 jaarlijks circa € 1,5 miljoen extra beschikbaar gesteld. Wij adviseren uw college te analyseren in hoeverre het reëel is te verwachten dat de reeds ingezette alsook nog vorm te geven maatregelen leiden tot de gewenste afname in zorgkosten. Indien dit niet het geval is, ontkomt u er niet aan om structureel middelen vrij te maken om de verwachte tekorten te dekken.
Financiële resultaten	<ul style="list-style-type: none">De jaarrekening van 2018 laat in overeenstemming met voorgaande jaren op diverse programma's een onderschrijding van de lasten ten opzichte van de begroting zien. Enerzijds lijkt dit te worden veroorzaakt doordat toekomstige kapitaallasten bij het verstrekken van een krediet direct worden opgenomen in de begroting, terwijl activa pas later gereed komen. Anderzijds lijken ambities van het college niet altijd volledig gerealiseerd te kunnen worden binnen de geplande termijnen. <p>Wij adviseren uw college te analyseren in hoeverre behaalde financiële resultaten een structureel karakter hebben alsook na te gaan of de ambities van het college gerealiseerd kunnen worden binnen de capaciteit van de huidige ambtelijke organisatie.</p>

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2019

Voorziening onderhoud ten behoeve van bevoegd gezag scholen

- In de jaarrekening 2018 is de voorziening onderhoud ten behoeve van bevoegd gezag scholen opgenomen. Dit betreffen middelen die van primair-onderwijsinstellingen worden ontvangen en die bestemd zijn voor het onderhoud van de desbetreffende scholen. Op basis van de door ons uitgevoerde controle merken wij op dat afspraken over de inzet en toereikendheid van deze middelen onvoldoende zijn onderbouwd. Wij adviseren het college deze afspraken nader te concretiseren.

Inleiding

Inleiding

Onze bevindingen

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018 te verstrekken

De controle van de jaarrekening is nagenoeg afgerond. De na onze controle resterende fouten en onzekerheden blijven – onder voorbehoud van de finale afronding van de accountantscontrole inclusief onafhankelijke kwaliteitsreview – binnen onze materialiteit en hebben daardoor geen invloed op de strekking van ons oordeel.

Wij zijn daarom voornemens separaat van dit accountantsverslag een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid te verstrekken.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de conceptjaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren geen afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid, met uitzondering van de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen en kredietoverschrijdingen

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2018 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader zoals dit op 26 mei 2019 door het auditcomité is vastgesteld.

Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen blijken afwijkingen van deze regels (= onrechtmatigheden) voor een totaalbedrag van circa € 2,4 miljoen. Daarnaast constateren wij dat er sprake is van investeringskredietoverschrijdingen van € 172.000. De onrechtmatigheden blijven binnen de goedkeuringstolerantie en hebben daarom geen impact op de strekking van onze controleverklaring.

De begrotingsoverschrijdingen zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen niet mee in ons oordeel.

Er is behoudens de hiervoor genoemde afwijkingen geen sprake van andere controleverschillen (feitelijke afwijkingen) ten aanzien van rechtmatigheid.

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018 te verstrekken.

De aanbestedingsfout van € 2,4 miljoen en krediet overschrijding van € 172.000 valt binnen de goedkeuringstolerantie voor fouten van € 3,7 miljoen en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

De onzekerheid van € 2,5 miljoen van de PGB-bestedingen (zoals vermeld op de volgende bladzijde) valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 11,1 miljoen en heeft daarom ook geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheids-afwijkingen een controleverklaring met beperking bij de verantwoordingen 2018 verstrekt.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2018 leidt tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van in totaal € 2,5 miljoen. Deze onzekerheid valt binnen de goed-keuringstolerantie voor onzekerheden van € 11,1 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controle-verklaring bij de jaarrekening 2018.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen groter dan de rapportagetolerantie ad € 50.000 treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controle-verschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2018 geconstateerd.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controle-verschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 3 december 2018 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Helmond (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het door het auditcomité op 28 november 2017 vastgestelde controleprotocol.
- Het door het auditcomité op 26 mei 2019 vastgestelde normenkader.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Helmond

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member-firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2018.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2018 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in het door de raad vastgestelde controleprotocol:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 3,7 miljoen.**
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 11,1 miljoen.**

Als rapportagetolerantie voor fouten en onzekerheden geldt een bedrag van € 50.000

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2017 afgenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten 2018 bedraagt € 9,9 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 13,7 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2018 circa € 3,8 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2018 circa 49 % van het balanstotaal (2017: circa 56% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen:

Eigen vermogen (in € 1.000)	2018	2017	2016	2015
Eigen vermogen per 1 januari	260,1	268,5	266,6	238,9
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 13,7	-/- 13,0	-/- 15,9	-/-18,4
Gerealiseerd resultaat	3,8	4,6	17,8	46,1
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	-/- 9,9	-/- 8,4	1,9	27,7
Eigen vermogen per 31 december	250,2	260,1	268,5	266,6

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	320,3	
Totale lasten	-/- 330,2	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		-/- 9,9
Af: stortingen in reserves	-/- 39,4	
Bij: onttrekkingen aan reserves	53,1	
Saldo mutaties reserves		13,7
Gerealiseerd resultaat		3,8

De exploitatie over 2018 laat een nadelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 9,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 16,7 miljoen. Dit is een voordeel van € 6,8 miljoen. Hier staat ten opzichte van de begroting een nadeel op de mutaties in reserves tegenover van € 3,0 miljoen. Per saldo is sprake van een voordeel ten opzichte van de begroting 2018 van € 3,8 miljoen.

In paragraaf '2.3 Toelichting grootste afwijkingen' van de jaarrekening 2018 is op hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting 2018 na wijziging.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de bijgestelde begroting betreffen:

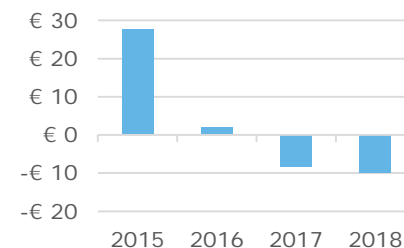
- Voordeel participatie door onder andere hogere ESF-subsidie: € 1,0 miljoen.
- Voordeel economische en industriële zaken door onder andere lagere lasten regionaal ontwikkelingsfonds werklocaties (ROW): € 1,2 miljoen.

- Nadeel grondexploitatie door o.a. aanpassingen voorziening verlieslatende complexen: € 2,0 miljoen.
- Voordeel wegen door hogere opbrengsten WABO-aansluitingen en degeneratievergoedingen: € 1,0 miljoen.
- Nadeel bestuur en organisatie door verplichte storting in wethouderspensioen, naheffing btw en kapitaallasten van nieuwe investeringen: € 1,9 miljoen.
- Voordeel algemene uitkering: € 1,9 miljoen.

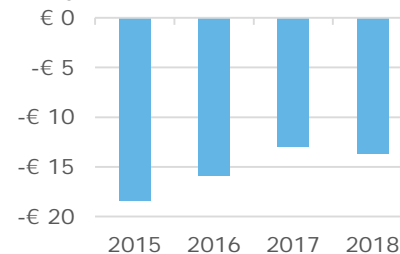
Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost', zoals opgenomen in de programma-verantwoording in uw jaarstukken 2018.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' van het accountantsverslag gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

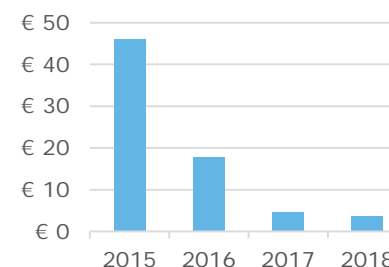
Saldo baten en lasten (in miljoen)

Mutaties in reserves (in miljoen)

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

Uw weerstandsratio is toegenomen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar paragraaf 5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2018) bedraagt € 72,3 miljoen (2017: € 78,5 miljoen). Er is dus sprake van een daling van circa 8% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2018 ten opzichte van 2017.

De inventarisatie van de risico's die in paragraaf 5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 43,1 miljoen (2017: € 50,3 miljoen). Ten opzichte van 2017 is zodoende sprake van een daling van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 7,2 miljoen.

De afname van de beschikbare weerstandscapaciteit met circa € 6,2 miljoen en de afname van de benodigde weerstandscapaciteit met circa € 7,2 miljoen leiden er per saldo toe dat de ratio van het weerstandsvermogen per eind 2018 gestegen is ten opzichte van 2017.

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf 5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2018.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zoals opgenomen in de jaarrekening 2018. Wij hebben het door het college en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programma-verantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij zijn nagegaan of het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij zijn, voor zover wij kunnen beoordelen, nagegaan of de verklaringen van het college van burgemeester en wethouders in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij zijn nagegaan of de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Tijdens onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen. Binnen de voorzieningen maakt u conform het BBV onderscheid naar voorzieningen voor 'verplichtingen, verliezen en risico's', ter 'egalisering van kosten' ('groot onderhoud'), en 'voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is'.

Voor de voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en de voorzieningen ter egalisering van kosten zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college. Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten.

Ten aanzien van de inschatting van de waardering van grondexploitatiecomplex Brandevoort II merken wij op dat er een hogere dan normale schattingsonzekerheid bestaat. Dit betekent dat, hoewel er een onderbouwde inschatting van de nog te realiseren opbrengsten en kosten is gemaakt, de werkelijke realisatie in hoge mate kan afwijken van hetgeen in de jaarrekening is ingeschat.

Doordat de mogelijke impact van deze schattingsonzekerheid op afdoende wijze is toegelicht in de jaarrekening leidt dit niet tot een fout of onzekerheid in onze controle.

Voor een nadere toelichting ten aanzien van de grondexploitatie verwijzen wij u naar de volgende paragraaf.

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). De risico's voor de grondexploitatie zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvrage?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2018 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2018.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), de programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij hebben specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden toegepast.

Zoals eerder opgemerkt onderkennen wij in lijn met het beeld van uw college een hoge schattingsonzekerheid ten aanzien van de waardering van Brandevoort II. Deze schattingsonzekerheid is ontstaan door actuele ontwikkelingen binnen 'HuAd' alsook door het voorlopig niet verkopen van gronden gelegen bij hoogspanningsmasten. Deze vertragingen leiden tot een piek in de verwachte verkopen in de komende jaren.

De onderkende onzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op een juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Ultimo 2018 is op basis van geactualiseerde exploitatieopzetten een bedrag van € 91,6 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2017: € 83,9 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) laat ten opzichte van 2017 een forse toename zien.

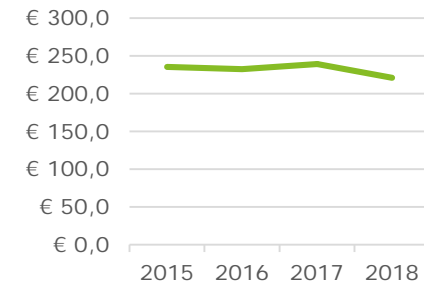
Deze toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een toename van de voorziening van Brandevoort II. De verslechtering van het resultaat wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de eerder genoemde vertragingen in de ontwikkeling.

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf 'Grondbeleid', waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

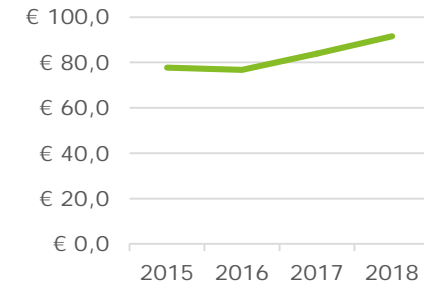
De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie alsook de qua omvang belangrijkste projecten is hiernaast weergegeven.

Voor een nadere toelichting ten aanzien van de grondexploitatie verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid

Totaal grexen (boekwaarde in miljoen)

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

Projectbeheersing

In het auditplan heeft u ons gevraagd extra aandacht te hebben voor de ontwikkeling van het glasvezelproject alsmede aan Sportcampus De Braak.

Glasvezelproject

In het kader van de jaarrekeningcontrole hebben wij de investering van € 6,3 miljoen in het glasvezelproject nader beoordeeld. U vindt deze investering terug onder de financiële vaste activa in de jaarrekening. In lijn met het standpunt van uw college zijn wij van mening dat er geen aanleiding is een voorziening te treffen voor de aan Glasvezel Helmond B.V. verstrekte gelden.

Ter onderbouwing van het glasvezelproject ligt een sluitende businesscase. Deze businesscase laat voor de komende vier jaren een aanloopverlies zien waarna positieve resultaten worden verwacht die de aanloopverliezen compenseren. In dat geval is er geen sprake van een duurzame waardevermindering en mag er geen voorziening worden gevormd op basis van het geldende verslaggevingsstelsel.

Volledigheidshalve merken op dat wij geen inhoudelijk oordeel geven over de haalbaarheid van de voorliggende businesscase.

Sportcampus De Braak

Recentelijk bent u middels de eerste bestuursrapportage geïnformeerd over extra kosten voor de ontwikkeling van Sportcampus De Braak voor een bedrag van € 338.000. De ontwikkeling bevindt zich nog in de aanloopfase.

Reeds in de managementletter hebben wij u gerapporteerd over de mogelijke risico's ten aanzien van staatssteun bij het afkopen van de overeenkomst Stichting Belangen Helmond Sport. Het college is zich hiervan bewust en laat dit juridisch toetsen. De overeenkomsten die gesloten zijn, voorzien in een mogelijkheid contracten te ontbinden wanneer deze niet voldoen aan de regels rondom staatssteun.

Projectcontrol

Wij hebben het college geadviseerd om projectcontrol nader vorm te geven waarbij de raad periodiek met de nodige detaillering wordt geïnformeerd over de voortgang van majeure projecten. Wij constateren dat er reeds stappen zijn gezet in het vormgeven van projectcontrol. Het vormgeven van een formeel proces rondom projectcontrol zal hierbij een volgende stap zijn.

SPEEL
HUIS

Overige bevindingen

EU-aanbestedingen

Opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde, moeten Europees worden aanbesteed. In het kader van de jaarrekeningcontrole is intern een uitgebreide crediteurenanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten, in voorgaande jaren uitgevoerde controles en bij interne juristen ingewonnen adviezen is getoetst of over 2018 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de interne analyses en daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat over 2018 sprake is van een aantal afwijkingen van de Europese aanbestedingsrichtlijnen voor een bedrag van circa € 2,4 miljoen.

De omvang van de fout inzake de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is lager dan vorig jaar (2017: € 2,6 miljoen). Tegelijk constateren wij dat er ondanks het nieuw vormgegeven inkoopproces sprake is van nieuwe overtredingen van aanbestedingsrichtlijnen.

Wij vragen het college te evalueren hoe dit heeft kunnen ontstaan en te analyseren hoe dergelijke overtredingen van wet- en regelgeving in de toekomst voorkomen kunnen worden.

Sociaal domein/PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2018 verstrekt. Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2018, alsook de geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen, leiden tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van in totaal € 2,5 miljoen.

Wij adviseren u voor de vaststelling van de getrouwheid (inclusief prestatielevering) en de rechtmatigheid van de PGB-bestedingen 2019 een toereikende interne controle op te zetten en uit te voeren, om voor de jaarrekening 2019 de onzekerheden zoveel mogelijk weg te nemen.

Sociaal domein/Jeugdzorgkosten

In lijn met de landelijke ontwikkelingen is ook in Helmond een trend zichtbaar dat jeugdzorgkosten toenemen. De bestedingen zijn in 2018 fors hoger dan de hiervoor beschikbare middelen. Voor 2019 zullen naar verwachting de rijksbijdragen verder afnemen. Dit leidt voor de gemeente Helmond naar verwachting ook in 2019 tot een tekort. De gemeente dekt deze tekorten vooralsnog met incidentele middelen terwijl de last een structureel karakter lijkt aan te nemen.

Het college voert reeds analyses op de verschillende soorten jeugdzorg teneinde te analyseren waardoor de kosten stijgen. Daarnaast zijn reeds enkele maatregelen genomen die moeten leiden tot minder kosten.

Wij adviseren uw college te onderzoeken in hoeverre het reëel is dat reeds ingezette alsook nog vorm te geven maatregelen leiden tot de gewenste afname van het tekort of dat de gemeente structureel middelen moet vrijmaken om de tekorten te dekken.

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018 hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Wij hebben vastgesteld dat er sprake is van een aantal begrotingsoverschrijdingen op diverse programma's zoals opgenomen in de tabel hiernaast.

De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel onrechtmatig zijn, hebben – gezien de oorzaak en de toelichting – geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van het onderdeel begrotingsrechtmatigheid naar paragraaf 6.1 'Toelichting op het overzicht van baten en lasten' zoals opgenomen in de jaarrekening 2018. Hiermee legt uw gemeente verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2018.

Daarnaast hebben wij vastgesteld dat er in 2018 voor een bedrag van € 172.000 aan overschrijdingen zijn van het investeringskredieten. Dit nemen wij mee in ons oordeel over rechtmatigheid.

Begrotingsoverschrijdingen

Programma 2 – Werk en inkomen: kostenoverschrijding € 1.632.000	Hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten. Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.
Programma 4 – Jeugd en onderwijs: kostenoverschrijding € 6.500.000	Overschrijding als gevolg van openeinderegeling Jeugdzorgregeling. Kosten passen binnen bestaand beleid. Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.
Programma 5 – Cultuur: kostenoverschrijding € 590.000	Hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten. Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.
Programma 11 – Openbare ruimte en natuurbescherming kosten overschrijding € 516.000	Hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten. Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.
Programma 13 – Bestuur en organisatie kosten overschrijding € 3.292.000	Hogere lasten worden veroorzaakt door diverse incidentele onverwachte lasten zoals toevoeging voorziening wethouders pensioen, lasten Stadswinkel, naheffing btw/BCF, afwaardering van ABN AMRO garantieproduct. Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2018 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien 7 documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2018. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorde indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rehtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2018 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en/of de publicatieverplichtingen van de WNT.

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van een overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met het auditcomité. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Een belangrijke beheersingsmaatregel die het college heeft getroffen is het uitvoeren van periodieke interne controle op de wat betreft omvang en financiële risico's belangrijkste processen.

Daarnaast heeft het college begin 2019 de interne-frauderisicoanalyse geactualiseerd alsook besproken met en toegelicht aan het auditcomité. Wij onderschrijven het blijvende belang van beide beheersmaatregelen.

De frauderisicoanalyse voldoet aan de voor het doel eraan te stellen eisen. Het is belangrijk deze frauderisicoanalyse jaarlijks te actualiseren en te blijven delen en bespreken met het auditcomité. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

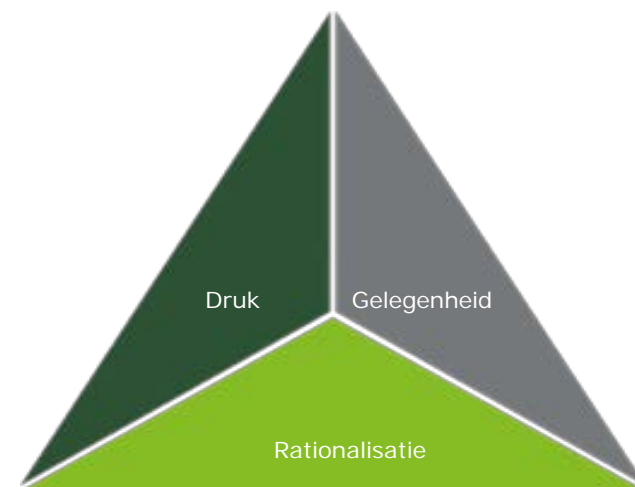
Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Vanuit de frauderisicoanalyse van de gemeente Helmond en onze controlewerkzaamheden hebben wij geen signalen voor (mogelijke) fraude verkregen.

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2018

Managementletter 2018, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2018 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter 2018 aan het college d.d. 23 januari 2019. Hieronder hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevindingen opgenomen.

In de managementletter 2018 beschreven wij de voortgang die is geboekt ten aanzien van het inzichtelijk maken van processen en relevante beheersmaatregelen. De verbeteringen in de processen hebben ertoe geleid dat minder correcties benodigd zijn en de organisatie beter in control is gekomen.

Verbijzonderde controle

Verbijzonderde controles zijn controles door medewerkers van de gemeente zelf uitgevoerd om de effectiviteit van beheersmaatregelen tussentijds te toetsen.

De toetsing op de effectieve werking van interne-beheersmaatregelen (verbijzonderde controle) is conform interne planning uitgevoerd. Weliswaar nog beperkt gebleven in 2018, mede door het intensieve proces rondom de jaarrekening 2017.

Om het aantal benodigde correcties om te komen tot financiële verantwoordingsdocumenten verder naar beneden te brengen en het belang van beheers-handelingen bij medewerkers te vergroten is het van belang dat de diepgang van verbijzonderde controles wordt vergroot in 2019. Daarbij is het de verwachting dat het college met ingang van 2021 zelf verantwoording zal moeten gaan leggen over het eigen rechtmatig handelen waar dit nu nog een verklaring van de accountant betreft.

Om deze verklaring af te kunnen leggen is het belangrijk dat verbijzonderde controles voldoende diepgang hebben.

Wij adviseren uw college de diepgang van controle op de interne-beheersmaatregelen vanaf 2019 verder te verhogen.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen. Wij vragen aandacht voor het proces rondom het maken van dergelijke boekingen.

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat om te komen tot de jaarrekening de gemeente Helmond ook in 2018 een groot aantal memoriaalboekingen heeft moeten maken, wat duidt op het primair niet altijd op de juiste plaats verantwoord worden van baten en lasten. Wel is de afdeling Financiën in 2018 beter in staat gebleken foutieve boekingen voorafgaand aan de controle te corrigeren.

Ten aanzien van de beheersmaatregelen rondom het proces memoriaalboekingen merken wij op dat met ingang van 2018 alle memoriaalboekingen worden gecontroleerd door het afdelingshoofd financiën indien deze bij hem worden aangeleverd. Binnen het nieuw vormgegeven proces wordt echter niet afgedwongen dat iedere boeking wordt gecontroleerd. Dit proces dient nog nader vorm te worden gegeven ter voorkoming van het maken van memoriaalboekingen door een individuele medewerker. Uit de werkzaamheden op de memoriaalboekingen in het kader van de jaarrekeningcontrole zijn geen bijzonderheden gebleken.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving verdient de nodige aandacht

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering.

Uw college heeft IT-specialisten een inventarisatie laten uitvoeren aangaande uw general computer controls van de meest belangrijke financiële applicaties. De bevindingen hieruit op het gebied van informatiebeveiliging en wijzigingsbeheer resulteren erin dat wij voor onze jaarrekeningcontrole 2018 géén gebruik (hebben) kunnen maken van de door uw gemeente getroffen geautomatiseerde beheersingsmaatregelen in applicaties, omdat die direct afhankelijk zijn van de betrouwbare en continue werking van de IT-omgeving.

Om achteraf voldoende zekerheid te krijgen hebben wij aanvullende werkzaamheden verricht teneinde de betrouwbaarheid van aangeleverde documentatie te toetsen.

Overeenkomstig artikel 2:393, lid 4 van het Burgerlijk Wetboek zijn wij verplicht om onze bevindingen te rapporteren met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle heeft geen aangelegenheden geïdentificeerd die op dit gebied aan u gerapporteerd moeten worden, anders dan de waarnemingen zoals hierboven besproken.

Wij adviseren het college de general computer controls op orde te brengen zodat de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking naar een hoger niveau wordt gebracht.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Helmond een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 50.000.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	€ 2,40 miljoen	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 0,17 miljoen	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 2,57 miljoen	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 50.000.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 2,50 miljoen	€ 2,50 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	-	€ 2,50 miljoen
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 2,50 miljoen	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2018

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – gemeentedeel 2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – totaal 2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) – totaal 2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Helmond

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Helmond in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.

- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcomité, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd – mede vanwege het tweede jaar van de opdracht voor de jaarrekeningcontrole – dat geen sprake is van langjarige betrokkenheid of anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Helmond

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.